

Laurini con-
sideratio.Laurini uires
ex Mesue.

LAVRINI conficiendi rationem aliter à Mesue institutam legimus, sed tamen ab hac parum recedentem. Ideoq; quòd id parum, uel nihil refrat, rem ipsam silentio prætereundam duximus: præsertimq; quòd non me latet, Laurinum, cuius est usus in officinis, à seplasiarijs nequaquam fieri, sed ab alijs confectum emi, qui lecta magna lauri baccarum quantitate ipsum elicendi artem exercent. Mesues præter facultates à Dioscoride traditas, id summè laudauit & ad iocineris dolores, & ad hemicraniam, quæ frigidis contrahitur succis. Quin & ad uentriculi dolores, colli, uulue, & lienis efficax esse tradidit.

ΣΧΙΣΙΝΟΥ ἔλαιον.

LENTISCINVM OLEVVM.

CAP. XXXIX.

SIMILIS Lentiscini ratio. Nam è maturo fructu temperatur, factis prius spissamentis, ut in laurino diximus. Hoc scabiem iumentorum, canumq; sanat: utilissimum pefsis, acopis, & leprarum medicamentis: sudores cohibet. Nec secus Terebinthinum fieri solet: quod refrigerat, & alstringit.

Lentiscini pa-
randi ratio, &
uires.Terebinthini
consideratio,
& uires.

LENTISCINVM pluribus in locis Hetruria conficitur, sed præsertim in agro nostro Senensi, Alua, & Gilio Tyrrheni insulis, non longè à continenti nostra distantibus. Fit autem ab incolis hoc modo. Racemosas lentisci baccas assumunt, & à putaminibus cunctis expurgant, permittuntq; aliquot diebus simul flaccescere: deinde magnam in abenum collocant, affusa aqua: & igni tandiu feruent, donec baccæ debiscant: demum eas extrahunt, & faccis includunt, præloq; subiiciunt, expressumq; afferuant oleum. Quod & quibusdam Adriatici insulis hac similiter ratione confici audio, absque alterius cuiusuis olei adminiculo: siquidem fructus is per se olei satis emittit. Incolæ (ut experimento comprobatum affirmant) ad acuendam oculorum aciem, caliginesq; delendas, illud cibus commiscunt. At ego eo sæpius usus sum magno sanè iuuamento in dysentericis, non quidem potu exhibito, sed clysteribus infuso. Lentiscinum summis laudibus extulit Galenus lib. v. de compos. medic. secundum locos, ad gingiuarum, & lingue inflammationes, si os eo colluatur. Quod autem fit è fructibus terebinthi, quos Mauritanii grana uirida nuncupant, non fit in Italia, neq; ad nos (quod equidem sciam) aliunde conuebitur: proinde non uenit in usum. Hoc tamen (ut Mesues inquit) uulnera consolidat. Medetur item conuulsis, opisthotonicis, neruorumq; duritijs, & creberrimè cataplasmatis admiscetur.

† In his uerbis mendum subesse putamus, ut etiam doctissimè adnotauit Manardus Ferrariensis lib. VIII. epist. prima. Aliàs siquidem sibi ipsi repugnasset Dioscorides, cum scripserit in Terebinthi mentione eius fructus exalfaceare; hic uerò dicatur, oleo ex eisdem parato inesse refrigerandi facultatem. Huic deprauatæ lectioni illud quoq; refragatur, quòd sint nobis Græci Dioscoridis codices, in quibus uerba illa de Terebinthini olei facultatibus non leguntur, sed de eius tantum conficiendi ratione mentio habetur.

ΜΑΣΤΙΧΙΝΟΥ ἔλαιον.

MASTICHINVM OLEVVM.

CAP. XL.

MASTICHINVM è trita fit mastiche. Quod contra omnia uulue mala efficax est: medio-criter calfacit, alstringit, & emollit. Aduersus prominentes stomachi duritias, cæliacorum, dysentericorumq; cruciatus utile: faciem emaculat, & colorem nitidum facit. optimum in Chio insula componitur.

Seplasiariorū
lapsus.

MASTICHINI parandi rationem, sanè quàm paucis Dioscorides perstrinxit. quippe è trita tantum Mastiche fieri tradidit, nulla alia explicata conficiendi ratione. Seplasiarij autem nonnulli prorsus obliti, scripserunt Mesuem in balneo calentis aquæ Mastichinum confici debere, communi oleo, albo uino permisto: mastichen admiscunt, & æreo uase carbonum igni admovent, ibiq; tanto tempore efferuescere sinunt, quoad uinum prorsus exiliat, ac inde usui asseruant. At ipse uitreis organis è purissimo tantum mastiche illud sæpius confeci.

ΜΥΡΩΝ ΣΥΜΒΕΣΙΣ.

VNGVENTORVM COMPOSITIO.

CAP. XLI.

DE RATIONE vnguentorum consequenter tractandum existimauius: quandoquidem ea in nonnullis corporum uitijs, aut medicamentis mista, aut corporis perfusa, aut naribus obiecta, plurimum profunt. in quorum probationibus consulere nares oportet, an ea oleant, ex quibus temperantur. Optimum huiuscemodi iudicium. quod tamen in quibusdam planè obseruari non potest, propter ea, quæ admiscuntur, odore cæteris præualentia: ut in amaracino, & crocino, telino, & plerisq; alijs, quæ crebra circa hæc meditatione experiri conueniet.

ΡΟΔΙΝΟΥ.

ROSACEVM.

CAP. XLII.

ROSACEVM sic fit, Iunci odorati quinque libras & bessem tundito, & subactas aqua in viginti olei libris, & quincuncem subinde mouendo, coquito: dumque percolaueris, in olei libras uiginti, & quincuncem, adijcito rosas non madefactas numero mille, & manibus melle perunctis identidem moueto, interdiu premens, finito nocte tota macerari, postea exprimito: & ubi recrementum pefsum ierit, mutato uase, in craterem melle illitum recondito. Cæterum rosas, quæ antea pressæ fuerunt, in labellum demittito, & affusis octo libris & quadrante spissati olei, iterum premito, eritque secundarium oleum. Quòd si tertias usque, quartasue perfusiones infundens exprimere uoles, secundarium

ROSACEVM

cundarium fiet, tertiarium, & quartarium vnguentum. Sed quoties id feceris, vasa melle oblini debent. Si uerò secundam infusionem instituere libet, in expressum oleum, numero pari recentes rosas, nullo humore imbutas iniijcto: manibus melle præmadefactis agitans premito: & iterum tertio, aut quarto simili modo exprimes facito, totiesque recentes rosas detractis vnguibus immitto: fiet enim ita oleum multò validius. nam septies oleum rosarum infusionem admittit, nec amplius. Prælum melle perungatur, oleum a succo diligenter secerni oportet: nam si minimum quid relinquatur, vnguentum corrumpet. Alij autem detractis vnguibus, rosas tantum oleo macerant in sole hoc modo. Rosæ, quæ se librà pondere æquant, in sextario olei diebus octo madescunt, & usque tertiam perfusionem quadraginta diebus insolantur, & sic oleum reconditur. Alij calamo, aut aspaltho prius olei spissamenta faciunt. Alij coloris causa anchusam admiscunt, & salem, quò minus oleat. Vim astringendi, & refrigerandi obtinet: fomentis, & cataplasmatibus vtile. Potum soluit aluum: stomachi ardorem restinguit: vlcera caua replet, & mulcet, quæ cacoëthe uocantur: vlceribus in capite manantibus, atq; feruidis eruptionibus illinitur: caput dolens eo perfunditur: dentes inter initia doloris collui prodest: ad genarum duritias illitum efficax est. ad lacescita interanea, & concitatas vuluas utilissimè subijcitur.

Hoc sub olei nomine comprehendit Dioscorides oleum omnine, quod per se tantum, nulla alterius olei admixtione, aut ex arborum fructibus, aut herbarum diuersorum generum seminibus, aut stirpium resinis elicatur. Sed unguenti appellatione intelligit

Vnguëtorum consider.

oleum omne genus, cui & odoramenta, & alia simplicia medicamenta admiscuntur, ut in præsentia de Rosaceo agēs, & deinde in sequentibus manifestè ostendit. Quo fit, ut apud Dioscoridem oleum uocetur, quod simpliciter expressum sit: unguentum uerò oleum quodlibet, cuius componendi ratio pluribus constet medicamentis. Quapropter Galenus lib. vi. simpl. medicamentorum de oleo agens, sic inquit. Ex dictis cognoscere iam liceat, & de alijs olei generibus, quæ æquiuocè ipsis dicuntur unguentis, puta rosaceo, melino, liliaceo, & quæcunque id genus floribus, fructibus, germinibus, folijs in oleo maceratis conficiuntur. Horum quodque ubi unà cum aromatibus preparantur, unguentum efficitur. Ceterum oleum rosaceum, quod hoc tempore officinæ cõpletum appellant, à Dioscoridis rosaceo longè distat, quod etiam eo præstantius existimandum est, summum ob artificium, quod in ipsa parandi ratione diligentiores adhibent myropole. Quod eorum tamen perpauci (ita ut ingenium est multorum à labore procliuè ad ignauiam) illud secundum Mesuem temperant; tamen si plures ab eo optimi rosacei conficiendi modum sint consecuti.

Rosacei consideratio.

Fit etiãnum rosaceum rosis non affatim dehiscentibus in omphacinum demissis, modò calentis balnei uiribus (ut in quibusdam alijs superius adnotauimus) modò insolatu perquam longo. Sunt & qui, ut magis uiribus præstet, oleum prius ex aqua rosacea lauent, deinde plusculo temporis spatio ter, aut quater rosas infundant, quæ haud penitus fatiscant: demum expressione peracta, immaturarum rosarum succum adijciunt, ac inde diu insolant. Postremò oleum à succo secernunt, & diligenter asseruant. Hoc inflammationes discutit, roborat, adstringit, fluxionesq; cohibet, ne ad ægras defluant partes. Potum torminibus dysentericis medetur. Capitis uulneribus aptissimum est, quòd roboret, siccet, resoluat, inflammationesq; non modò prohibeat, sed etiam extinguat. Quocirca hac in re maxime probatur Galeno lib. ii. de comp. medic. secundum locos, ubi de dolore capitis scribit, qui uel ex uulnere, uel casu excitatur. Cuius etiam meminit lib. x. simp. medic. de sanguine agens.

Rosaceum omphacinum.

Rosacei omphacini uires.

Ε'λάτιον.

ELATINVM.

CAP. XLIII.

FRACTA elate, tusa, & scarificata, in labellum deiijcitur: omphacinum oleum triduo infunditur, mox per sportulam exprimitur: uerùm pares esse debent utriusque portiones. dein mundo uase ad usum reconditur. Viribus rosaceo proportione respondet: aluum tamen non mollit.

ELATINVM, quod ex Dactylorum inuolucris antiquitus parabatur, hac nostra tempestate aboleuit.

Μήλιον.

MELINVM.

CAP. XLIIII.

MELINVM hoc modo temperatur. Olei congius decem aquæ sextarijs admiscetur. Adijcitur elatæ palmarum fractæ quadrans, & iunci odorati uncia: quæ die uno macerata coquuntur, mox

mox in vas oris patuli oleum excolatur, & indita arundinacea crate, aut rara tegete, cotonea mala superponuntur, & vestimentis operata tantisper inibi resident, dum malorum vires ad se oleum alliciat. Aliqui cotonea decem dierum spatio operimentis inuoluunt, vt contineatur odoris suauitas, nec euanescat: postea biduo macerata oleo exprimuntur, oleumque reconditur. Id vim refrigeratoriam, & astringentem habet. Contra scabiosa vlcera, & quæ serpunt, ac furfures, perniunculosque effectum præbet: exulceratis vuluis infunditur: citatam vrinam fistit infusum: sudores cohibet: contra cantharidas, buprestim, pinorum erucas, bibitur. Laudatur maximè quod cotonea mala olet.

Melini confideratio.

MELINVM oleum ad hodiernum officinarum usum hoc modo conficitur. Cotonea nondum planè matura in taleolis dissecta omphacino oleo macerantur, & uino ex eis expresso superaddito insolantur. Deinde in calentis aque balneo iterum, atque iterum perfunduntur, & extrahuntur, ut in alijs superius ostendimus.

ΩΙΝΑΝΘΙΟΥ.

OENANTHINVM.

CAP. XLV.

OENANTHE è labrusca, optimè olens postquam emarcuit, deiecta in omphacinum oleum mouetur, voluiturque: & cum biduo manserit, exprimitur, & reconditur. Astringit, proximum rofaceo effectum præbens: sed aluum non resoluit aut mollit. Probatissimum est, quod odore cenanthen refert.

OENANTHINVM nullam à nobis requirit explanationem: quoniam à Dioscoride tam apertè proditur eius parandi ratio, ut non sit opus, illud pluribus explicare.

ΤΕΛΙΟΥ.

TELINVM.

CAP. XLVI.

FOENI græci libræ quinque, calami libra una, cyperi libræ duæ, olei libris nouem septenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, postea premuntur, & reponuntur. Aliqui pro calamo cardamomum substituunt, & cyperi loco xylobalfamum macerant. Alij oleo antea his odoribus spissato scenum græcum macerantes exprimunt. Hoc telinum abscessus emollit, & concoquit: omnibus vuluarum duritijs magnopere conuenit, sceminis difficilè parientibus subijcitur, vbi præ excretis humoribus loci siccitatem contraxerunt: sedis inflammationes lenit, tenefmo subditum prodest: vlcera capitis manantia, furfuresque expurgat: ambustis, & perniionibus addita cera proficit: vitia cutis in facie emendat: pigmentis ad conciliandum faciei nitorem inseritur. Eligi oportet recens, quod non vehementer sceni græci odorem præ se ferat, & manus abstergat, sapore ex dulci in amarum inclinato: tale enim optimum iudicatur.

OFFICINARVM Luminaria ex Rasis auctoritate aliam, quamuis exoletam, Telini componendi rationem tradunt, in quo calamo odorato, & cypero elaterij bessem adijciunt.

Σαμψύχινον.

SAMPSUCHINVM.

CAP. XLVII.

SERPILLI, casia, abrotoni, florum sisymbrij, frondium myrti, sampfuchi singulae portiones, quadam pro uiribus ipsorum coniectatione, unà tunduntur, atque is omphacini olei modus adijcitur, qui madentium vires non euincat: hæc post quadriduum exprimuntur. denuo noua alia simili mensura, & æquali tempore macerata premuntur: ita enim ualidius reddi solet. Eligi oportet sampsuchum colore ex atro uiridi, plurimum redolens, mediocriter acre. Vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem: aduersus vuluæ præclusiones, conuersionesque efficax est: menses, & secundas, & partus extrahit: vuluæ strangulatus recreat: lumborum, inguinumque dolores lenit: sed cum melle uti eo præstat; quandoquidem vehementi astrictione locos indurat. Lasitudines illitum discutit: in opisthotonicorum, vulforumque cataplasmata utilissimè additur.

Sampfuchini confid.

QUANQVAM ex Theophrasti, Dioscoridis, & Plinij sententia idem esse constat sampsuchum, & amaracum: cum tamen Galenus, & Paulus de his diuersis capitibus seorsum scripserint, eorumque temperamenta per gradus distingere tradiderint; non ab re credidè nonnulli aliud esse sampsuchum, aliud uerò amaracum. Quorum opinionem auxit etiam Dioscorides, quod in his unguentorum compositionibus Sampsuchinum, & Amaracinum diuersis capitibus digesserit. Quod facile plerisque ad credendum induxit, has stirpes tum facie, tum uiribus differre, hac ratione freti, quod si alterum ab altero non distaret, omnino præter rationem de his uarijs in locis scripisset Dioscorides, alterum unguentum Amaracinum, alterum uerò Sampsuchinum appellans. Porro ut huiusmodi controuersia tollatur, sciendum est, stirpem eam, quæ Galeno, & Paulo amaracum appellatur, id sanè amaracum non esse, quod Theophrastus Diosc. & Plinius sampsuchum uocauerunt, sed potius (ut ego existimo) marum, id quod etiam sentiunt clariore nostri seculi simplicium indagatores. Namq; mari nec Galenus, nec item Paulus quicquam prorsus in simplicium medicamentorum libris meminere. Quare non deest suspicio, quin librariorum culpa, in Galeno Mari titulus in amaracum abiit: quandoquidem in eius tum gradibus, tum facultatibus assignandis Galenus à Dioscoridis maro non longè recesserit.

Solutio controuersia.

Sunt

Sunt et qui uelint apud Paulum, & Galenum id amaracum dici, quod Dioscorides parthenium uocat: quippe & hoc quibusdam amaracum uocatur. Cuius rei indicium esse existimant, quod tam Galenus, quam Paulus nullibi in simp. medic. libris aliquid de parthenio posteritatis memorie prodiderunt. quorum opinio non omnino reprobanda uidetur. Ceterum licet Dioscorides Sampsuchini, & Amaracini diuersis per se capitibus meminerit; non obstat propterea, quod minus idem esse possint sampsuchium, & Amaracum. Siquidem duabus de causis ut alterum ab altero distingueret, Dioscorides facile impulsus fuit. quarum altera est, quod si diligenter animaduertantur utrorumque compositiones, utiq; Amaracinum tum multo odoratius, tum Sampsuchino pretiosius iudicabitur. Ideoque auctor, eo quod nolebat unguentum hoc apprime nobile intactum relinquere, quodq; ob eius claritatem id particulari descriptione dignum censebat, ut prestantiæ discrimen faceret, utiq; etiam minus probatum a probatissimo dignosceretur, homonymiam immutauit, ipsumq; non quidem Sampsuchinum, sed Amaracinum appellare uoluit: nam si id non fecisset, quodnam altero prestantius esset, discerni non potuisset. Huc accedit aliaratio, qua alterum Sampsuchinum, alterum uero Amaracinum Dioscorides appellauerit: quod (ut libro tertio proprio capite legitur) in Cyzico sampsuchium amaracum appellabatur, unde hoc unguentum insigne petitur. Et quoniam a Cyzicenis claris illius compositoribus ex eorum more Amaracinum uocabatur, talem nomenclaturam Dioscorides haud quaquam permutandam censuit. Quare ipsum in eadem reliquit appellatione, quam secum ex Cyzico tulerat.

Opinio quorundam.

Ὠκίμινον.

OCIMINVM.

CAP. XLVIII.

OLEI cyprini oleum fit ut cyprinum. Ocimi folia decerpta librarum undecim, & besis pondo, die noctuque viginti olei libris macerato, premito, colato: cum que exhauseris quallum, rursus parè olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id secundarium: nam tertiæ perfusionis non est capax. Deinde recens ocimum æquali pondere, ut in rosaceo diximus, rursus maceratur, & cum tanto temporis spatio maduerit, exprimitur, & oleum reconditur. quod si in animo fuerit ter, aut quater madefacere, semper ocimum recens addes. Potest ex omphacino confici: sed illo modo melius. Idem quod sampsuchinum potest, sed inefficacius.

Ἀβροτόνον.

ABROTONINVM.

CAP. XLIX.

OLEI cyprini odoribus imbuti libris nouem & quincunce, foliorum abrotoni libras octo die noctuque madefactas, premito. Quod si in longum tempus oleum uelis asseruari, eiectionis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit: ad vuluæ duritias, præclusionesque efficax est: menstrua, & secundas pellit.

Ἀνέθινον.

ANETHINVM.

CAP. L.

OLEI libris octo & dodrante, florum anethi libras undecim & bessem, maceratas in oleo die una, manibus premito, & recondito. Quod si iterum perfundere uelis, recentes anethi flores confirmiter madefacito. Vuluarum duritias emollit, uenarum spiracula laxat, contra horrores februm circuitu redeuntes auxiliatur: calfacit enim, & lassitudines discutit: prodest articulorum doloribus.

Σύσιννον.

SYSINVM.

CAP. LI.

SYSINVM, quod alij liliinum appellant, sic temperatur. Olei libræ nouem cum quincunce, calami libræ quinque & quadrans, myrrhæ unciæ quinque, permisto odorifero uino decoquantur, & colato oleo, cardamomi tusi & cælesti aqua madefacti libræ tres & semis macerantur, premunturque, tres libræ cum semisse spissati olei assumuntur. mille lilia decerptis folijs, in latum, non tamen profundum, labellum demittuntur: injectum oleum manibus melle perunctis agitur: die noctuque conquiescunt, & in pyxidem matutinis exprimuntur. quod defluet oleum, protinus ab aqua, quæ simul expressa fuerat, colo incerni oportet: non enim, ut rosaceum moram tolerat; nam concalfactum feruet, & computrescit: quare sæpius decapulandum. Vasa melle illinenda, tenuis sal inspargendus, & si qua sordes uasis faucibus hæsit, eximenda. Odoramentis iam expressis ex quafillo in labellum transfusis, rursus olei prius odoribus imbuendi, quod primum pondus æquet, & cardamomi tusi drachmæ decem conijciuntur. Hæc manibus scitè pressa, interiecta breui mora exprimuntur: quod profluit, repurgatur. Tertio eadem infunduntur, adiecto cardamomo, & sale, & manibus melle madefactis. Longè optimum erit, quod prius exprimitur: secundum, quod sequitur: tertium locum sibi uendicat, quod nouissimum prodit. Denuo in mille lilia euulsis folijs expressum primo oleum infunditur: tum eadem ratione prosequendum, idemque faciendum, ut prius: addito cardamomo, dein expresso, fac eadem in secundo, & tertio, ut dictum est: & quod frequentius recentia lilia maceraueris, eò ualidius unguentum efficies. Denique cum factum abunde uidebitur, singulis compositionibus miscere conuenit myrrhæ quàm optimæ duas & septuaginta drachmas, & croci decem, cardamomi quinque & septuaginta. Croci uerò, & cinnamomi pares portiones tunduntur, & cribratæ in lutram cum aqua demittuntur, expressumque primo unguentum infunditur, & paulò post excipiuntur uasculis siccis, myrrha, aut gummi antea per-

f fusis,